

Ärende: VN/12531/2021

BEGÄRAN OM UTLÅTANDE OM REFORMEN AV LAGSTIFTNINGEN OM FUNKTIONSHINDERSERVICE

REMISSFRÅGOR

1. Backrundsorganisation

Annan organisation [Finlands svenska socialförbund rf]

Allmänt om utkastet till regeringsproposition

2. Är paragraferna i utkastet till proposition tydliga?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Paragraferna har skrivits så att de innehåller flexibilitet gällande tolkningen och tillämpning av dem. Det här kan möjliggöra lösningar enligt de individuella behoven enligt lagförslagets syfte. Den visa prövningsmarginalen kommer oundvikligen att leda till att tolkningen av lagen klargörs först efter besvärprocesser på samma sätt som tolkningen av dagens handikappservicelag. Eftersom numera enbart ett fåtal besvär kommer att beviljas besvärstillstånd till högsta förvaltningsdomstolen (inte lika många fall som för handikappservicelagen) kommer detta troligtvis leda till att tolkningen kommer att variera mellan de olika förvaltningsdomstolarna. Det leder i sin tur till ett osäkert läge för både de inom den sociala sektorn som ska tillämpa lagen och för användarna som det förblir oklart för vilka rättigheter de egentligen har.

Den vida prövningsmarginalen gör att socialarbetarna ges möjlighet att använda sig av sin yrkesskicklighet gällande individuella prövningar och beslut samtidigt som osäkerheten kan skapa stress. Däremot kan de snäva ekonomiska ramarna leda till att de som arbetar inom den sociala sektorn ställs inför etiska dilemman på grund av den vida prövningsmarginalen.

Bestämmelserna uppfyller inte helt kraven på den exakthet som krävs för lagstiftning. De olika serviceformernas kriterier blir oklara, vilket leder till att det delvis inte går att förutse vad användarna har rätt till. Förslaget innehåller för många olika tolkningsmöjligheter och för många

termer som inte är enhetligt definierade. De många termerna definieras delvis motstridigt i detaljmotiveringarna. Paragraferna och detaljmotiveringarna är delvis motstridiga och till en del stämmer de inte ihop.

Delvis används samma terminologi eller mycket likadan som i annan lagstiftning. Risken för hopblandning är alltför stor. Det är också delvis förvirrande att termen för serviceformer enligt denna föreslagna speciallag är mycket lika eller helt samma termer som ingår i både allmänna lagar och speciallagar. Exempel på det här är att stöd för rörligheten lätt blandas ihop med socialvårdslagens service som stöder rörligheten. Stödperson som används i samband med stöd för att fatta beslut förekommer i många andra lagar och med helt olika betydelse samma gäller särskilt stöd som har en helt annan betydelse i trestegsstödet i lagen om grundläggande utbildning och småbarnspedagogiklagen. Detta kan till och med äventyra rättssäkerheten och kommer att leda till problem när de blandas ihop i olika system och databaser.

Den svenska översättningen är delvis bristfällig och håller inte samma höga kvalité som lagförslaget under regeringen Sipilä.

Balansen i paragraferna lider av att en del innehåller enbart en serviceform medan exempelvis paragrafen om särskilt stöd innehåller tre olika former. En del av paragraferna innehåller både subjektiva och anslagsbundna rättigheter. Trots att detta också förekommer i nuvarande handikappservicelag finns det ett behov av att dela upp dessa i olika paragrafer för att underlätta tillämpningen och tolkningen. Detta gäller exempelvis paragrafen om träning och paragrafen om stöd för tillgängligt boende.

3. Stöder motiveringen till paragraferna väl den som ska tillämpa lagen?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Den röda tråden saknas i detaljmotiveringarna, vilket gör att förslaget delvis är förvirrande.

Tillämpningen av försvåras av att paragraferna och motiveringarna delvis är motstridiga. Delvis är också olika paragrafers motiveringar i konflikt med varandra där det av en del helt i enlighet med lagens syfte framgår att diagnosen inte är avgörande medan andra innehåller enbart exempel som huvudsakligen hänvisar till en eller ett mycket begränsat antal diagnosgrupper. Detta behöver absolut korrigeras efter FN:s funktionsrättskommitté beslut av vilket det framgår att indirekt diskriminering mellan diagnosgrupper är i strid med funktionsrättskonventionen. Exempelvis bestämmelsen om träning lyfter huvudsakligen fram en diagnosgrupp medan exempelvis andra funktionsnedsättningar som neuropsykiatriska, autister, sällsynta, neurologiska och kronisk svår psykisk ohälsa faller utanför. Något som direkt strider mot funktionsrättskonventionen. Fast lagen inte skall vara diagnosbaserad blir det nu speciellt bestämmelsen om träning men också andra

bestämmelser. Samma teknik som används för stöd för rörlighet och stöd för tillgängligt boende borde användas i hela lagförslaget. Behöver korrigeras i överensstämmelse med kraven för funktionsrättskonventionen.

Uppbyggnaden av motiveringarna är inte logisk och varier. De är delvis motstridiga med varandra. I motiveringarna har tagit in saker som borde finnas i paragraferna.

4. Stärker propositionen likabehandlingen av personer med funktionsnedsättning?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Sammanslagningen av de båda lagarna stärker i sig jämlikheten och är en förändring som behövs. Tanken är att frånga den diagnosbaserade lagstiftningen så att funktionshinderlagstiftningen ska stämma överens med både grundlagen och funktionsrättskonventionen. Tyvärr uppfyller inte lagförslaget dessa krav utan innehåller delvis dolda diagnosbaserade motiveringar. Antingen behöver de diagnosbaserade exemplen helt tas bort eller så behöver de utökas med exempel från med många olika funktionsnedsättningar. Den indirekta diskriminering som kan uppstå mellan olika diagnosgrupper, eller grupper av personer med olika funktionsnedsättningar som FN:s funktionsrättskommitté lyfter fram i sitt senaste beslut måste korrigeras i förslaget.

2§ strider mot funktionsrättskonventionens definition eftersom sensoriska och sociala funktionsnedsättningar lämnats bort.

Att specialomsorgslagen till en del ännu blir i kraft är problematiskt ur ett jämlikhetsperspektiv.

Syftet med lagen är bra men tyvärr blir motiveringarna i förslaget motstridiga.

Som förslaget nu är formulerad kommer det att vara svårt att tillämpa eller till och med omöjligt att uppfylla lagens syfte.

Lagförslaget stämmer inte överens med FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Stämmer heller inte överens med Finland grundlag. De som jobbar inom området ställs fortsättningsvis inför etiska dilemman och det blir svårt att följa allmänna rättsliga principerna, till exempel jämlikhet.

5. Ökar propositionen delaktigheten i samhället för personer med funktionsnedsättning?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Delaktigheten har stärkts på många ställen i lagförslaget.

Språket är en förutsättning för delaktighet. Exempelvis finns inte språk med i 3§ på samma sätt som kommunikation. Det här behöver åtgärdas med hänvisning både till funktionsrättskonventionen och grundlagen. Förutom att de språkliga aspekterna och språkets betydelse inte har tagits med har också hela familjens behov som också inkluderar syskonens behov försvagats i förhållande till tidigare lagförslag.

Stöd för att fatta beslut behöver korrigeras och utvecklas för att delaktigheten ska kunna uppfyllas. Denna korrigering behövs också för att uppfylla funktionsrättskonventionens krav.

6. Förbättrar propositionen möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få service enligt sitt individuella behov oberoende av funktionsnedsättningens eller sjukdomens art?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

Lagförslaget innehåller många bra formuleringar där det individuella behovet lyfts fram. Obalansen och motstridigheterna leder däremot till att detta kommer att bli svårt att förverkliga i praktiken. Speciellt motiveringarna utgår delvis från ett diagnosbaserat tankesätt vilket gör att det finns risk att detta föråldrade tillvägagångssätt som strider mot grundlagen och funktionsrättskonventionen ändå kommer att bli mer styrande än de individuella behoven.

I och med FN:s konventionens nya beslut behöver hela lagförslaget grundligt gås igenom för att motsvara det som kommittén ålagt Finland att göra. Här räcker det inte enbart med att ta bort resurskravet från personliga assistansen utan det krävs lösningar som motsvarar den enskilda individens behov och de krav som funktionsrättskonventionen ställer måste beaktas fullt ut i lagförslaget.

7. Vad vill du absolut bevara i propositionen och varför (ärendenhet, paragraf, punkt i motiveringen osv.)? Nämn (kort) högst tre saker.

-

1.

Service- och beslutsprocessen som i och med lagförslaget blir den samma för hela socialservicen genom att socialvårdslagens bestämmelser är de som ska användas

2.

Klargörandet av förhållandet och tillämpningen av allmän lagstiftning och speciallagstiftning i enlighet med socialrättens principer.

3.

Att de individuella behoven är avgörande och inte diagnoser

8. Vad vill de absolut ta bort eller ändra i propositionen och varför (ärendehelhet, paragraf, punkt i motiveringen osv.)? Nämn (kort) högst tre saker.

-

1.

Propositionen behöver ännu grundligt gås igenom speciellt med hänvisning till funktionsrättskommitténs senaste beslut samt de brister som vi lyfter fram i vårt utlåtande.

Socialarbetarens rätt till mångprofessionellt stöd på samma sätt som i barnskyddslagen måste tas med. Paragrafen om särskilt stöd uppfyller inte detta behov.

2.

Rehabiliterande dagvård

3.

Stöd för att fatta beslut behöver utvecklas och korrigeras så att det överensstämmer med funktionsrättskonventionen

9. Tar propositionen tillräcklig hänsyn till behoven hos barn med funktionsnedsättning?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

I lagförslaget korrigeras till en stor del den jämlikhetsproblematik som funnits pga av den diagnosbaserade lagstiftningen. Där diagnosen till stor del varit avgörande för vilket stöd som kunnat ges till barn med funktionsnedsättning och deras familjer. Tyvärr har det speciellt genom motiveringarna men också via konsekvensbedömninbgarna byggs in en fortsatt ojämlikhet som inte korrigerar den mellanfallarproblematik som vi har idag. Här var förslaget under Sipiöäs regering betydligt bättre. Barn med neurologiska, sensoriska, neuropsykiatriska, sällsynta, autism och bestående psykiska funktionsnedsättningar beaktas inte tillräckligt i lagförslaget och riskerar nu att falla utanför.

Syskon till barn med funktionsnedsättning har inte beaktats i tillräckligt hög grad. Borde bl a finnas med i träning och kortvarig omsorg.

10. Kan de tjänster som föreslås i propositionen på ett heltäckande sätt möta servicebehoven hos patienter med andningsförlamning?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

Tillämpningsområde

11. Är lagens tillämpningsområde ändamålsenligt?

-

Motivera vid behov din ståndpunkt

Tillämpningsområdet stämmer inte överens med funktionsrättskonventionen. Det behöver övervägas om tillämpningsområdet kunde göras diagnosneutralt. Nu saknas sensoriska och sociala funktionsnedsättningar. Sällsynta funktionsnedsättningar finns inte med på ett enda ställe i lagförslaget.

Att förhållandet till socialvårdslagen klargörs är ett steg i rätt riktning. Behövs ännu preciseringar om hur de olika lagarna hänger ihop och hur de ska tillämpas som helheter. Funktionshindersservicen begränsar sig inte enbart till funktionshinderlagen utan andra lagar behövs också för helheten, vilket kunde framgå tydligare speciellt av motiveringarna.

Tjänster

12. Tar bestämmelserna om träning, personlig assistans och särskilt stöd som helhet betraktat tillräcklig hänsyn till behoven hos personer med funktionsnedsättning på olika sätt?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

13. Är innehållet i de paragrafer som gäller träning (7–8 §) ändamålsenligt?

-

Motivera vid behov din ståndpunkt

Serviceformen är central. Att den tas med i denna form korrigerar delvis de etiska dilemman som personalen inom socialservicen ställts inför pga av att en del diagnoser gett starkare rätt till denna service än andra. Motiveringarna till paragrafen är för ensidiga och innehåller brister som behöver korrigeras för att kunna uppfylla jämlikheten och den icke diagnosbundna utgångspunkten.

14. I propositionen förutsätter ordnande av så kallad rehabiliterande småbarnspedagogik som träning enligt lagen om funktionshindersservice att det föreskrivs om avgiftsfrihet för servicen i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogen och att den inkomst av klientavgifterna som kommunerna förlorar årligen ersätts kommunerna som en del av den statsandel som kan användas för denna proposition.

Är det ändamålsenligt att ordna småbarnspedagogik som funktionshindersservice?

Nej

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

15. Är innehållet i de paragrafer som gäller personlig assistans (9–11 §) ändamålsenligt?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

16. Är innehållet i de paragrafer som gäller särskilt stöd (12–13 §) ändamålsenligt?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Flera olika stödformer har blandats ihop i en paragraf. Åtminstone stöd i att fatta beslut behöver separeras till en egen paragraf.

En svaghet att tillämpningen verkar begränsas till gruppboende och möjligtvis kan leda till segregering av personer med vissa diagnoser.

17. Behöver det föreskrivas om särskilt stöd för delaktigheten som en tjänst (12 § 2 mom. 1 punkten).

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

18. Behöver det föreskrivas om stöd i att fatta beslut som en tjänst (12 § 2 mom. 2 punkten)?

Ja

Motivera vid behov din ståndpunkt

Behöver utvecklas

19. Behöver det föreskrivas om krävande multiprofessionellt stöd som en tjänst (12 § 2 mom. 3 punkten)?

Ja

Motivera vid behov din ståndpunkt

För snävt

Ska också finnas med för service- och beslutprocessen på samma sätt som i barnskyddslagen. Rätt att få stöd av andra sakkunniga.

20. Är helheten av paragrafer om stöd för boendet (14–17 §) ändamålsenlig?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

21. Är bestämmelsen om boende utanför hemmet för barn med funktionsnedsättning ändamålsenlig?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

Det behöver klarare framgå att det är ett sista hands alternativ. Barnets rättsskydd behöver ses över. Andra bestämmelser ehöver ses över och till en del kompletteras med att helhetsbedömningen behöver av behovet behöver också syskons rätt till sina föräldrar finnas med och att de inte ofrivilligt blir unga omsorgsgivare.

22. Är paragrafen om kortvarig omsorg (18 §) ändamålsenlig till sitt innehåll?

Ja

Motivera vid behov din ståndpunkt

Detta är ännu en bestämmelse som korrigerar det etiska dilemma som de som arbetar inom den sociala sektorn ställts inför eftersom det inte har kunnat erbjudas på jämlik grund.

Centralt både för personerna med funktionsnedsättning inklusive barn och deras familjer. Detaljmotiveringarna behöver kompletteras med att i helhetsbedömningen behöver alla barns rätt till sina föräldrar beaktas.

23. Är det ändamålsenligt att föreskriva om dagverksamhet (19 §) i lagen om funktionshinderservice?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

24. Är det ändamålsenligt att det inte föreskrivs om arbetsverksamhet och sysselsättningsstödande verksamhet i lagen om funktionshinderservice, om det föreskrivs om detta i socialvårdslagen eller någon annan lag?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

25. Behöver formerna för tillhandahållande av stöd för rörligheten göras mångsidigare på det sätt som föreslås i 22 §?

Ja

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

26. Vad anser ni om bestämmelserna om mängden stöd för rörligheten (23 §) och stödets omfattning (24 §)?

-

27. Är paragrafen om ekonomiskt stöd (25 §) ändamålsenlig?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

28. Lagen om funktionshindersservice behandlas i riksdagen hösten 2022. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2023. Syftet med övergångsbestämmelserna är att ge välfärdsområdena tid att verkställa lagen. I det inledande skedet krävs det mycket ekonomiska resurser och personalresurser för att få besluten att stämma överens med den nya lagen. Därför träder de nya bestämmelserna om särskilt stöd för delaktigheten och stöd i att fatta beslut i kraft först den 1 januari 2025.

Underlättar ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna (33 och 34 §) verkställigheten av lagen?

Inte tillräckligt

Motivera vid behov din ståndpunkt

Med tanke på de kompletteringar, ändringar och korrigeringar som ännu behövs är tidtabellen inte realistisk. Det kommer att behövas tid att gå igenom alla serviceplaner och beslut samt att ändra om alla specialomsorgsprogram så att de passar in i denna modell.

Alla bestämmelser borde träda i kraft samtidigt.

Specialomsorgslagen

29. Motsvarar de bestämmelser om stärkt självbestämmanderätt och begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna som förblir i kraft i specialomsorgslagen (i ändrad form) tillräckligt behovet av temporär reglering?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

Det är en brist att den oreglering som nu finns gällande begränsningsåtgärder inom funktionshinderervicen inte åtgärdas. Läget är ohållbart för bl a personer med hjärnskador, kognitiva funktionsnedsättningar, neuropsykiatriska delvis neurologiska funktionsnedsättningar och en del andra eftersom begränsningsåtgärder förekommer i praktiken och personernas rättsskydd äventyras. Detta är också ohållbart med tanke på personalens kontinuitet och deras rättsskydd.

Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

30. Är de ändringar som föreslås i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändamålsenliga?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

31. Anser du att förslaget till avgift för boende utanför hemmet för ett barn med funktionsnedsättning är lyckat?

-

OM du svarade NEJ, hur skulle du föreskriva om grunderna för avgiften?

-

Propositionens konsekvenser

32. Ger propositionens uppskattade konsekvenser för människor (barn och vuxna med funktionsnedsättning, äldre personer) rätt bild av reformens konsekvenser?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Behöver kompletteras

33. Anser ni att bedömningen av propositionens konsekvenser för kostnader och personal är realistisk?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

De krav som indelningen i primär och specialiserad nivå ställer på personalen behöver tas med

34. Övriga fritt formulerade kommentarer om propositionen.

Lagförslaget är ett bra exempel på hur socialservice i detta fall funktionshinderservice består av tjänster på primärnivå och specialiserad nivå på samma sätt som hälsovården och specialistsjukvården. Därför anser vi att detta behöver framkomma tydligt av både konsekvensbedömningar och i övrigt i lagförslaget eftersom tillämpning av denna lagstiftning också kommer att kräva högspecialiserad kompetens.

Syftet med lagen är bra men tyvärr blir motiveringarna i förslaget motstridiga.

Som förslaget nu är formulerad kommer det att vara svårt att tillämpa eller till och med omöjligt att uppfylla lagens syfte.

Lagförslaget stämmer inte överens med FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Stämmer heller inte överens med Finland grundlag.

De som jobbar inom området ställs fortsättningsvis inför etiska dilemman och det blir svårt att följa allmänna rättsliga principerna, till exempel jämlikhet.

Finlands svenska socialförbund anser att lagförslaget bör än en gång genomgå en grundlig genomgång och en ny begäran om utlåtande arrangeras efter det.

Krook Ulrika
Finlands Svenska Socialförbund rf